

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مصاحبه پژوهشی،

وضعیت صنایع شوینده بهداشتی و آرایشی کشور پس از تحریم

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: تبنا صالحی

□ چکیده مطالب

* ظرفیت تولید در حوزه محصولات آرایشی، بهداشتی و شوینده حدوداً ۲/۲ برابر کل نیاز کشور می باشد و بیش از ۹۵ درصد انواع محصولات موجود در بازار مصرف، امکان تولید به وسیله تولیدکنندگان داخلی را دارند.

* در حال حاضر حدود پنجاه هزار نفر در این بخش مشغول به کار می باشند که با احتساب مشاغل غیر مستقیم، این رقم به ۴۳۰ هزار نفر می رسد، ممانعت از قاچاق و نیز تامین مواد اولیه می تواند به شدت اشتغال در این حوزه را بهبود بخشد

* از مهمترین معضلات این صنعت، تمایل فروشگاهها و بسیاری از داروخانه ها به خرید کالا از توزیع کنندگان محصولات قاچاق است به دلیل اینکه آنها الزامی به صدور فاکتور رسمی ندارند و لذا فروشگاه و یا داروخانه، نه تنها مجبور به پرداخت مالیات نیست بلکه مالیات بر ارزش افزوده را از مشتری دریافت می کند ولی به دولت پرداخت نمی کند.

* در حالیکه در تمام کشورها توضیحاتی روی جعبه های آرایشی و بهداشتی باید به زبان ملی کشور هدف باشد در ایران وارد کنندگان ملزم نیستند که یک طرف جعبه را به فارسی چاپ کنند و لذا می توانند هر ادعای دروغینی داشته باشند.

□ مقدمه

در اوایل دهه ۳۰ شمسی، پودرهای شوینده خارجی وارد ایران شد و مورد استقبال مردم قرار گرفت و به تدریج جای شوینده های سنتی را در میان مردم گرفت. به همین دلیل برخی شرکت های فعال مواد شیمیایی، علاقمند به سرمایه گذاری و تحقیق و استفاده از دانش فنی و تکنولوژی تولید آن در داخل کشور شدند، تا به امروز که این صنعت توانایی صادرات به بسیاری از کشورهای جهان را، با استاندارد عالی، دارد. گردش مالی صنایع شوینده، بهداشتی و آرایشی در کشور، به ۲ و نیم میلیارد دلار می رسد. اما بخش آرایشی با بهداشتی و شوینده ها دارای دو وضعیت کاملاً متفاوت است.

در بخش آرایشی، حدود ۳۰ درصد تولید، در اختیار تولیدکنندگان داخلی است و متأسفانه بسیاری از مصرف کنندگان تمایل به خرید اجناس خارجی دارند که در بعضی موارد، کیفیتشان نسبت به مشابه داخلی آن بسیار پایین است. اما در

بخش شوینده‌ها و وضعیت کاملاً به نفع تولیدات داخلی است و با استقبال مصرف‌کنندگان مواجه است. پژوهش‌ها ضریب نگاهی دارد به وضعیت تولید و چالش‌های موجود در این صنعت و همچنین آثار تحریم‌ها بر آن. با تشکر از انجمن صنایع شوینده، بهداشتی و آرایشی ایران و جناب آقای عبدالرضا مظفری، دبیر انجمن، که ما را در تهیه این پژوهش و ارائه آخرین آمار در تاریخ ۱۳۹۷/۰۲/۰۹، یاری فرمودند.

□ مهمترین اهداف کلان، در صنایع شوینده، بهداشتی و آرایشی

- حفظ و تحکیم و گسترش اعتماد جامعه به محصولات صنعت داخلی شوینده، بهداشتی و آرایشی
- رفع یا تعدیل موانع حقوقی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مالی پیش‌روی صنعت در انجام تولید و توزیع با کیفیت محصولات در مقیاس مناسب.
- ارتقاء دانش فنی، تکنولوژی، نوآوری و کیفیت محصولات در حد استانداردهای ملی و جهانی، تا توان رقابت در سطح بین‌المللی را دارا باشد.
- ایجاد محیط مناسب برای فعالیت واحدهای کوچک و متوسط (اصلاحات زیر ساختی) و تقویت و ظرفیت‌سازی برای آنان.
- تهیه طرح آماده سازی صنعت داخلی جهت پیوستن به WTO و هماهنگی و اجرای آن.
- حفظ و گسترش سهم صنعت از بازار داخلی و حضور مؤثر در بازارهای آسیای میانه، خاورمیانه، آفریقا و آمریکای جنوبی.
- ارتقاء کمی و کیفی عملکرد انجمن

□ وضعیت تولید و اشتغال

ظرفیت تولید در حوزه محصولات آرایشی، بهداشتی و شوینده حدوداً ۲/۲ برابر کل نیاز کشور می‌باشد و بیش از ۹۵ درصد انواع محصولات موجود در بازار مصرف، امکان تولید به وسیله تولیدکنندگان داخلی را دارند.

عمده بازارهای هدف صادراتی را عراق، افغانستان، پاکستان، برخی کشورهای اروپایی و حوزه خلیج فارس تشکیل می‌دهند.

در صورت تامین مواد اولیه، ۹۵ درصد انواع کالاها امکان تولید در داخل را دارند، مشروط بر اینکه ارزش موجود در کشور، به واردکنندگان تخصیص داده نشود.

در حال حاضر حدود پنجاه هزار نفر در این بخش مشغول به کار می‌باشند که با احتساب مشاغل غیر مستقیم، این رقم به ۴۳۰ هزار نفر می‌رسد، ممانعت از قاچاق و نیز تامین مواد اولیه می‌تواند به شدت اشتغال در این حوزه را بهبود بخشد.

- تبدیل تهدید به فرصت

صنایع شوینده آرایشی و بهداشتی توانسته‌اند تا ۹۰ درصد زنجیره تامین خود را تکمیل کنند و وابستگی کمی به خارج از کشور داشته باشند و این باعث می‌شود با وجود تحریم‌ها آسیب کمی ببینند. به همین دلیل در سال ۹۷، ۳۰۰ میلیون دلار محصولات شوینده، آرایشی و بهداشتی صادر شد که رقمی در حدود صادرات این اقلام در سال ۱۳۹۶ بود.^۱

مواد اولیه مانند محصول نهایی قابل دلالتی نیست لذا همکاری دولت و بانک مرکزی در این حوزه با تولیدکنندگان باعث خواهد گردید که سر سوزنی موضوع تحریم‌ها احساس نشود. اساساً این صنعت دانش فنی پیچیده‌ای ندارد و صرفاً تامین مواد، بازار را بی نیاز خواهد نمود.

برخی تولیدکنندگان این صنعت معتقدند، بعضی صنایع از جمله صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی، تهدید تحریم‌های ناعادلانه را به فرصت تبدیل کردند، تا جایی که برخی از تولیدکنندگان، مثلاً ادوات بسته بندی ایرانی خود را ارتقا دادند و تحریم سبب رشد شد. به طور مثال گلیسیرین خمیردندان، تقریباً در کشور تولید می‌شود.

مواد اولیه مورد نیاز این صنعت در گذشته از هند، چین، اروپا و یا با واسطه از آمریکا... وارد می‌شد که بعد از تحریم، مثلاً به دفتر دبی و هند محدود شده است. برخی تولیدکنندگان به تازگی به جای واردات نترات پتاسیم و سیلیکات کلسیم و فسفات آن را تولید می‌کنند.

□ واردات و قاچاق

بر اساس آمار منتشر شده از سوی نهادهای مختلف و مسئولین ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز تا قبل از تحریم‌های اخیر بیش از ۶۰ درصد ارزش محصولات آرایشی و بهداشتی را کالاهای قاچاق و تقلبی خارجی تشکیل می‌دادند. (حدوداً ۶۳ درصد قاچاق، ۷ درصد واردات رسمی و ۳۰ درصد تولید داخل). این در حالی است که امکان پوشش ۹۵ درصد کالاها از سوی صنایع داخلی می‌باشد. که با افزایش نرخ ارز این رقم کاهش چشمگیری داشته است.

طبق اظهار معاون وزیر و رئیس سازمان غذا و دارو، گاهی واردکنندگان و نمایندگان شرکت‌های خارجی یک کانتینر کالای قانونی می‌آورند و ۱۰ کانتینر از همان کالا را به صورت قاچاق می‌آورند تا از پرداخت سود و حقوق گمرکی و نیز مالیات بر ارزش افزوده معاف باشند.

^۱ - محسن صالحی نیا، معاون وزیر صنعت معدن و تجارت در آیین افتتاح بیست و ششمین نمایشگاه بین المللی مواد شوینده، آرایشی، بهداشتی، سلولزی و ماشین آلات وابسته در تهران، ۹۸/۲/۲

با توجه به اینکه یگانه راه کنترل جنس قاچاق و تقلبی کنترل در سطح عرضه است. در صورت مشاهده کالای قاچاق در فروشگاه‌ها و غیره، کمترین برخورد ممکن صورت می‌گیرد و اگر بارها این کار را تکرار کنند هرگز مغازه بسته نمی‌شود و یا پروانه کسب ابطال نمی‌گردد.

در حالیکه در تمام کشورها توضیحاتی روی جعبه‌های آرایشی و بهداشتی باید به زبان ملی کشور هدف باشد در ایران وارد کنندگان ملزم نیستند که یک طرف جعبه را به فارسی چاپ کنند و لذا می‌توانند هر ادعای دروغینی داشته باشند.

□ برخی چالش‌های صنایع شوینده

- "بداظهاری گمرکی" محصولات خارجی به ویژه برندهای معتبر، که گاهی کالایی که نزدیک پانصد هزار تومان فروخته می‌شد حدوداً ۱/۳۵ یورو ارزش گذاری شده بود.
- تمایل فروشگاه‌ها و بسیاری از داروخانه‌ها به خرید کالا از توزیع کنندگان محصولات قاچاق، به دلیل اینکه آنها الزامی به صدور فاکتور رسمی ندارند و لذا فروشگاه و یا داروخانه، نه تنها مجبور به پرداخت مالیات نیست بلکه مالیات بر ارزش افزوده را از مشتری دریافت می‌کند ولی به دولت پرداخت نمی‌کند.
- نبود نظارت بر انبارهای نگهداری محصولات آرایشی و بهداشتی و نبود ساماندهی آنها و ایجاد بهترین فرصت برای قاچاقچیان. (این معضل در مورد دارو حل شده است چرا که انبارها مشخص هستند، شرکت‌های توزیع ساماندهی شده اند و گردش پول بین داروخانه‌ها و شرکت‌های توزیع مورد کنترل وزارت بهداشت است).
- ایجاد مشکلات برای شرکت‌ها به دلیل افزایش بیش از ۲ برابری قیمت مواد اولیه، مشکلات تامین ارز از سامانه نیما و در عوض افزایش فقط ۱,۵ برابری محصولات نهایی.
- تامین مواد اولیه و سیاست‌های ارزی، مثل افزایش قیمت عصاره گیاهی به عنوان یکی از مواد اولیه مورد نیاز خطوط تولید، از کیلویی ۴۰۰ هزار به پنج میلیون تومان و از دست رفتن گزینه «خرید اعتباری» و مطالبه پول نقد از سوی شرکت‌های تامین کننده مواد اولیه.
- چالش تامین منابع مالی شرکت‌ها و تهیه اجباری ارز از بازار آزاد و تامین ارز از سامانه نیما، فقط در حد حرف
- رانت مواد اولیه، واقعیت دارد که دلیل آن پذیرفته شدن ثبت سفارش برخی شرکت‌ها و پذیرفته نشدن برای برخی دیگر است.
- مشکل نقل و انتقال پول به خارج کشور، (مثلاً به دلیل ناهماهنگی بانک مرکزی با واحد تامین مواد اولیه یک لایراتوار در چین، مبلغی که ۲ ماه پیش به حساب چینی‌ها واریز شده، اکنون به حسابمان برمی‌گردد).

- سخت شدن مراودات بانکی حتی برای خریداران محصولات شرکت‌ها و از دست دادن مشتریان در حالی که شرکت های رقیب ترکیه ای با برخورداری از حمایت های دولتی، گمرکی و بانکی و بسته بندی های مناسب، گوی سبقت از تولیدکنندگان کشور ر بوده‌اند.

کلام آخر

- صنایع شوینده و بهداشتی، از جمله صناعی است که کمترین وابستگی را به خارج از کشور را دارد، اما متأسفانه در بسیاری از موارد، مصرف‌کنندگان به سمت محصولات خارجی گرایش بیشتری دارند و به غلط، کیفیت این محصولات را بالاتر می‌دانند، در صورتی که به دلیل قاچاق بودن بسیاری از این اجناس، نظارت بهداشتی برای آنها وجود ندارد و قابل اعتماد نیستند. از طرف دیگر بخش قابل توجهی از این اجناس در کارگاه‌های غیرقانونی و غیر استاندارد، در داخل، به صورت تقلبی تولید و بسته‌بندی خارجی می‌شوند و حتی خطرناک هستند. با توجه به اداره بیش از ۹۰ درصد از این صنعت به وسیله بخش خصوصی و توانمندی ایشان در تامین مواد اولیه، کافی است موانع داخلی تامین برطرف گردد، در این صورت تحریم ها آثاری غیر محسوس در این بخش خواهند داشت.

